

vloed van den lofzang waarmee de dienst wordt begonnen, mij geheel nieuw. Voor den aanvang van den dienst dacht ik mij steeds in het Huis des Gebeds, waar 's Heeren kerk samenkomt om te bidden. Ook het orgel bidt, en elk die binnenkomt, bidt: des bidders aandacht wordt niet afgeleid door jubelende accoorden of snelle trillers."

Nu vind ik dat werken met snelle trillers heelmaal niet aanbevelenswaardig. Er is ook statige jubel. Maar dat daargelaten, plaats ik hier tegenover onmiddellijk de niteenzetting, die Dr. Kuiper geeft, wat betreft het karakter van het bijeenzijn voor den aanvang van de godsdienstoefening in zijn werk over „Onze Eeredienst". Ik citeer: „Voor den overgang uit het saamkomen tot het eigenlijke vergaderen, ten einde den dienst uit te gaan voeren, is voorts het orgelspel de meest natuurlijke en als vanzelf aangewezen afleiding." Na aanhaling van een gedicht, dat heel mooi moet zijn, gaat Dr. Kuiper verder: „In den dienst zingt de gemeente; dan komt de muziek uit de ziel, en mag het orgel alleen begeleiden, leiden en steunen en moet het niet zelfstandig willen optreden. Maar vóór den dienst is een niet te lang orgelspel, dat inleidt op den dienst, kostelijk, mits de muziek dan ook daarop gericht zij. Vangt zulk orgelspel dan zacht aan, om niet te plotseling te storen, en neemt het alzo rustig de zielen op, om ze te verheffen, en op de ontmoeting des Heeren voor te bereiden, dan vervult het orgel in dit stadium zijn eigenlijke roeping, een roeping, waarin het orgel door niets anders vervangen kan worden."

Hierbij merk ik op: 1o. Storend zou 't zijn, plotseling met volle werk in te zetten, dus langzaam aan opvoeren. 2o. Zou 't orgelspel zacht moeten zijn alleen om toch maar niet af te leiden, dan kan 't beter worden nagelaten. Zie hiervoor bovengenoemd werk, hoofdstuk „Voor den dienst". 3o. Zou de organist altijd „neutraal" moeten spelen, dan moet zijn spel ontfaan, want zelfs de beste organist slaagt er dan niet in karakter in zijn spel te houden. Het wordt dan aaneenrijgen van accoorden zonder zin. In dat geval zullen de gemeenteleden, die tijdig behooren saam te komen, geen contact gevoelen tusschen dit saamkomen en het vergaderen, zoodat de tijd daartusschen misbruikt wordt voor allerlei. Juist het feit, dat het spel niet altijd gelijk is, maakt, dat de aandacht verder bepaald wordt bij wat straks gezongen zal worden. Natuurlijk moet met allerlei factoren rekening gehouden worden. Wie een schreeuwerig orgel heeft, zal het volle werk niet dan in uitersten nood gebruiken, en wie niet goed kan fantasieeren, zal minder ergernis geven als de menschen het orgel bijna niet hooren, dan wanneer hij er maar flink op loskraat. Trouwens, dan is van 't blad spelen altijd 't veiligst. Maar dan wordt de keuze ook weer veel moeilijker, daar niet bij elken psalm een passend prelude bij de hand is.

Uit het bovenstaande volgt, dat ik niet gaarne — zooals geadviseerd is — elken dienst vóór den aanvang of na afloop een koraal met volle werk rhythmisch zou doen hooren; vóór den dienst niet, omdat dan aansluiting gemist wordt met den eersten zang, en na niet, omdat het spel dan m.i. staat onder invloed van het gehoorde. Wel echter ben ik het eens met dezen raadgever, die zich de moeite getroost heeft zeer uitvoerig zijn meening te zeggen, als hij het meeste succes verwacht van plaatselijke actie. Alleen zou ik die niet beginnen in de godsdienstoefening, maar in de samenkomsten met de gemeente, zoodat die tegenwoordig nogal in trek zijn, en waarin allerlei belangrijke onderwerpen besproken kunnen worden. Van hooren spelen alleen kunnen de menschen 't niet hebben. Ze moeten attent gemaakt worden op het verschil tusschen het oude en het nieuwe, en op de verbeteringen, die met 't laatste worden aangebracht.

Daarom schijnt 't mij het beste, dat in de week samenkomsten met de gemeente worden belegd, waarin bij een causerie over het rhythmisch zingen de bedoeling daarvan op het orgel wordt „geïllustreerd". De gemeenteleden moeten daarbij zelf in actie zijn. Nu eens wordt er gesproken, dan weer speelt de organist, 't zij één regel, 't zij een vers, of een heelen psalm, terwijl van tijd tot tijd de heele gemeente, onder directe leiding, haar muzikale kracht beproeft. Indien de organist zelf de gaven van het woord in die mate bezit, dat hij zijn bedoeling op juiste en pakkende wijze kan uiten, dan is dat het beste. Ik weet uit ondervinding (n.l. het hooren van een geïllustreerde speech van een mijner collega's bij de ingebruikname van een gerestaureerd orgel) hoe de wederzijdsche waardeering daardoor kan stijgen en hoe daardoor een vruchtbare gedachtenwisseling kan ontstaan. Voert een ander dan de organist het woord, dan dient 't iemand te zijn, die 't in muzikaal opzicht volkomen met hem eens is. Dat behoeft niet juist de predikant te wezen. Kunnen plaatselijk geen geschikte krachten worden gevonden, dan misschien elders. Zou kan er tenminste een algemeene opvatting ontstaan over een belangrijke kwestie, die alle kerken aangaat. Op zoo'n proefavond kan heel goed in broederlijken geest een bespreking gehouden worden. Alles hangt hier af van de leiding. Historische en theoretische beschouwingen zouden tot een minimum beperkt moeten worden, en de volle nadruk gelegd op de praktische moeilijkheden. Wanneer een bezwaar met een proefondervindelijk weergelegd kan worden, zijn we alweer een eindje verder. En bij goeden opzet zal de gemeente zich heusch niet beklagen om den tijd aan zoo'n avond besteed. Bovendien kan men op die manier te weten komen in hoeverre een gemeente plaatselijk rijp is voor verandering. Er dient hier toch een groot gevaar vormden te worden. Sommigen n.l. willen met hun reformatie direct veel te ver gaan. Zou wil b.v. een collega, die blijf geeft heel veel voor zijn werk te voelen, zoo goed als alle Dorische koralen opruimen (niet de Phrygische), terwijl hij het pleit voert voor invoering van melodien uit de Evangelische Gezangen en den Vervolgband. Hoe men hier ook over moge denken, 't blijft zaak in de allereerste plaats te zien wat er zonder tegenwerking of beter nog, door proefname met volle medewerking van de gemeenteleden, werkelijk spoedig bereikt kan worden. Voor het einde van den weg bereikt is, zijn er nog heel wat stappen te doen. Laat de eerste er dan een zijn in de juiste richting, maar niet te groot. Daarom heb ik in mijn vorig artikel ook zoo sterk aangedrongen op aansluiting bij het bekende. Zelfs het invoeren van een geheel nieuw rhythmie dunkt mij dan, hoe radicaal het middel op 't eerste gezicht moge schijnen, een niet te groote stap en naar den goeden kant, vergeleken bij terugkeer naar het oorspronkelijke, dat mij een te moeilijke en bovendien verkeerde

nu ook bij de rechtzinnigen onmiskenbaar. Had men eerst uit conservatisme art. 23 met legzen ontvangen, nu, na het kerkelijk Sadowa, verwachtte men alles van dit artikel, ja hoopte men eindelijk, na een luttel tal van jaren, ook het toppunt aller wenschen te bereiken, en de vergaderzaal der Synode door „welgezinden" te heroveren.

Dr. Kuiper toont nu aan, dat de directe verkiezing der kerkeraadsleden als blijvende maatregel onverdedigbaar is. De soevereiniteit van het goddelijk gezag, de soevereiniteit van Christus wordt door art. 23 uitgeruimd tegen de volkssovereiniteit. Bij gemis aan een wettig kerkbestuur scheen deze revolutionaire weg de eenige uitweg, die tot verandering van het schijnbestuur en tot vestiging van een wettig bestuur leiden kon; maar als blijvende organisatie moet de directe verkiezing door het christelijk bewustzijn verworpen en met alle kracht bestreden worden.

Verder betoogt de schrijver, dat de werking van art. 23, zonder meer, nooit tot kerkherstel kan leiden. De verwachting, dat art. 23 ons een rechtzinnige synode zou brengen, berustte z.i. op een tuitieve kansberekening. Nooit zou door de werking van art. 23 de gewenschte Synode komen.

Na het lezen van „De Werking van Artikel 23" schreef Ds J. H. Gunning Jr in hetzelfde tijdschrift, blz. 659—668, een woord aan Dr A. Kuiper onder den titel: „Laat ons één zijn met elkander". 't Was een kort woord van sympathie, van broederlijke instemming. „Uw beschouwing van Art. 23 deel ik van ganser harte, en kan ze niet hooren uitspreken, zonder mijn volle instemming te betuigen... Ik voeg mij bij uwe stem, bij die van Hoedemaker, Beynen, van allen die, met verschil van inzichten op één bodem des geloofs staande, roepen: Laat ons samen bidden om den Heiligen Geest, samen werken in de kracht des Heeren."

stap toeschijnt. Hier mag ik er misschien wel tevens de aandacht op vestigen, dat volgens de methode door mij voorgestamt, niet gezongen wordt op heele en halve tonen, verhouding 2:1, maar even goed grooter verhoudingen voorkomen, b.v. 3:1. Ik heb trouwens meenen op te merken, dat wie tracht volgens oorspronkelijk rhythmie te zingen, zich ook niet houdt aan het heel en half, maar vaak onbewust de verhouding 3:1 invoert.

Thans nog een enkel woord over iets, dat me zeer verblijdt heeft. In een van de mij gezonden brieven las ik: „Zou het niet mogelijk zijn, dat de Gereformeerde organisten zich organiseren, voeling houden met elkander, zoodat, wanneer we mogelijk worden geadviseerd inzake Kerkgezang, tenminste ons uiten kunnen als één man?"

Van anderen weet ik, dat zij deze vraag eveneens gesteld hebben. Zelfs zijn er, die het organisatievraagstuk zoo hebben opgelost, dat zij zich aangesloten hebben bij een vereniging, die ontkent, dat de belijdenis harer leden zelfs maar eenigszins samenhangt met haar werk, en „wier streven geheel staat buiten en boven de godsdienstige kwestie."

Er zijn zooveel dingen, die wel eens ernstig onder de oogen gezien mochten worden van Gereformeerde standpunt, dat m.i. organisatie ten eerste gewenscht is. Niet om te kort te doen aan waardeering van het werk door een neutrale vereniging verricht, — het goede daarin mag zelfs niet voorbijgezien — maar omdat we als Gereformeerde organisten juist heel zeker weten, dat onze grootste moeilijkheden alleen begrepen kunnen worden door hen, die met ons op denzelfden grondslag staan. Wie onzer organisten dan ook geloof, dat wij elkander bij nauwer samenwerking tot zegen kunnen zijn en het stichten van een Bond van Organisten bij de Gereformeerde kerken om des geloofs wille, indien mogelijk, ook noodzakelijk acht, sture even een bewijs van instemming met vermelding van functie en juist adres. Geve God, dat ieder onzer voor het vervullen van zijn taak de kracht verwacht van Hem, die ook van muzikale gaven de Gever is, en geve Hij een diep besef van de verantwoordelijkheid, die het gebruik van deze gaven een ieder persoonlijk oplegt.

J. L. F.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Het nabije Oosten.

In nummer 7 van dezen jaargang schreef ik onder den titel: een zilveren feest over den arbeid van den Duitschen hulpbond voor het werk der Christelijke liefde in het Oosten. Naar dat artikel wil ik den lezer verwijzen, om niet nog eens mede te deelen aangaande het ontzaglijk moeilijke werk door dien bond verricht, wat ik daarvan reeds schreef. Een opmerking laat ik voorafgaan aan mijn verdere mededeelingen. In bepaalde kringen van lieden, die ook nog gereformeerd zich noemen, hoort men nog al eens de nadere aanduiding van oppervlakkige prediking en predikers, van wie men niet gediend is. Wie zou daarvan ook gediend kunnen zijn? Wie wagt niet van zeer lichte spijs? Hun hart heeft wat door anderen wordt genoemd: zware kost. Nu geef ik

Ook Groen van Prinsterer, Nederlandsche Gedachten, 2e serie, I, blz. 91 en 92 betuigde zijn instemming met deze brochure van Dr. Kuiper, en waarschuwde: „Geen verderfelijker geschenk dan art. 23; indien men, om de aanvankelijke gunstige uitkomsten eener enkel reglementaire kiesbevoegdheid, zich illusie maakt omtrent de straks doodelijke werking van een palliatief en het, in onzen tegenwoordigen toestand, alleen genoegzaam panacee voorbijziet."

En later nog weer op blz. 289: „Art. 23, zonder Confessioneele beperking, geeft, in beginsel en, vrees ik, na kortstondige illusie, ook feitelijk, de Kerk aan het ongelooft prijs."

De moderne Dr H. Oort beoordeelde het opstel van Dr. Kuiper in De Tijdspiegel en bracht het in verband met wat Ds H. Pierson in De Gids had geschreven over de heerschappij van de bourgeoisie in de Ned. Herv. Kerk. Naar het oordeel van Dr Oort hadden de orthodoxen bij de verkiezingen gezegepraald door de hulp van het gepeupel, aangevoerd door eenige dweepers uit de achterbuurt. Zie daartegen een artikel van I. Esser in De Heraut van 16 April 1869.

Over art. 23 was in de Stemmen voor Waarheid en Vrede, 1868, ook nog geschreven door Ds J. C. Verhoeff van Utrecht (refersat, uitgebracht in de Predikantenvergadering), blz. 559—566, en door Ds C. S. Adama van Scheltema, blz. 1089—1096.

In Confidentie, 1873, blz. 19 kon Dr. Kuiper ook ten aanzien van dit onderwerp met volvoering constateeren: „Veroorloofde ik mij in „de werking van artikel 23" het onhoudbare van ons representatiesysteem te wraken, en hen te weer spreken, die van den nieuwen toestand voetstoots wonderen wachten, bijna oopenlijk vond ik nog dit jaar dezelfde gedachte in het vlugschrift van Dr. Gramer o.s."

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XV.

14. De werking van Artikel 23. Amsterdam, H. Höveker, 1869.

In zijn eerste brochure (zie onder no. 4 van deze Bibliografie) had Dr. Kuiper het algemeen stemrecht der gemeente, volgens artikel 23, als overgangsmatregel met vreugde begroet, maar als normale kerkregeling veroordeeld. In deze brochure, een overdruk uit De Vereeniging, Christelijke Stemmen, Deel XXIII, blz. 513—541, gedateerd Januari 1869, gaat hij nu de uitwerking van dezen maatregel na. Het was een kerkelijke veldtocht, niet ongelijk aan Pruisen's krijg in '66: een aaneenschakeling van glorierijke overwinningen, schier zonder inspanning en met de grootste ongelijkheid van wederzijdsche verliezen bevochten. En als ten glorierijk besluit van het steeds zegenpralend voorwaartsrukken, kwam eindelijk het Sadowa van dien onbloedigen, maar toch zoo gewichtigen veldtocht, met de schitterende en alles beslissende overwinning, die de kroon op heel den strijd kwam drukken: de overwinning der orthodox zich noemenden in het groot en machtig Amsterdam.

Maar wat men in Pruisen zag na Sadowa, zag men na den triomf der rechtzinnige kerkpartij ook bij ons. Diezelfde groote nationale partij, die Bismarck eerst dwarsboomde, vergat, na Sadowa, om den wonderen uitslag van den strijd, haar vroegere houding, gaf haar beginselen prijs en ging kruipen aan de voeten van denzelfden staatsman, dien men eerst zoo fel bestreden, zoo verguisd had en gehood.

En diezelfde trek van onzedelijke politiek was

en wel
ens de
n wordt
, maar
n, b.v.
en, dat
zingen,
ar vaak
dat me
zonden
ijn, dat
en, voe-
we mo-
ng, ten-

veneens
inisatie
sh aan-
nukent,
nigszins
ven ge-
ensbige

ernstig
n Gere-
n zeer-
en aan
de ver-
g zelsa
i Gere-
en, dat
n kun-
zelfden
ook ge-
werking
en een
kerken
nood-
instem-
adres.
en van
he ook
Hij een
he het
oplegt.
L. F.

reof ik
er den
voor
in het
er ver-
gaande
nd ver-
norking
elingen.
g gere-
ens de
ting en
ie zou
igt niet
it door
geef ik

dsche
teuigde
r Kuy-
er ge-
aanvan-
emen-
ekt om
n pal-
bestand,

3, zon-
sel en,
lijk, de

opstel
bracht
in De
ij van
en het
en bij
lp van
ers uit
van I.

Waar-
n door
uitge-
359—
na, blz.

te Kuy-
et vol-
in „de
re van
te weer.
elstoots
ik nog
17 van

toe dat er licht en zware kost is; dat er tusschen een oppervlakkige en een diepgaande prediking kan worden onderscheiden, alleen maar heb ik kunnen opmerken, dat wat voor licht werd gehouden, weleens zoo zwaar was om te verstaan, dat het aan mannen, die zich niet naarsig oefenen in de kennis der Schrift en het verstaan onze beeldenisschriften, uit de hand viel, en ter anderzijde kon ik opmerken, dat wat deze onschijnlijke en onvaste lieden voor zwaar hielden zoo licht was, dat het kind van God, dat niet bij praatjes leeft van lieden, die altijd willen leeren en zelf nimmer tot de kennis der waarheid komen, er bij zoude verhoogen. Ik heb tegen deze „zwarte“ menschen, tegen deze liefhebbers van het diepgaande vooral één ding en wel dit: dat zij het met de geboden Gods zoo licht nemen en dat zij zooveel op hebben met wat aan den buitenkant zit en er boven op ligt. Dit soort van menschen kent den eisch van Gods Woord niet; het weet niet van het leven en lijden, van de worsteling en den strijd der Kerk van Christus. Wat is hun koning toch een klein heer! Wat is hun het koninkrijk Gods toch klein van afmeting! Wat behoort den zulken toch weinig tot de vervulling van de geboden des Heeren! Wat komen zij toch gauw klaar met Gods wijde geboden! Zij hebben zoo weinig over voor Hem, dien zij hun Heiland noemen; zij hebben zoo weinig lief die hun medemensch is! Hun gebed is zoo arm! Zij tellen den Heere vaak wat onsamenvangende woorden toe! Enkele zondige uitroepen als: groote goedheid! o goedheid! en dergelijke, die gebruikt worden in plaats van de rijke namen, waarmede God wil, dat wij Hem zullen aanspreken in ons gebed, vormen veelmalen den inhoud van der zulken lang verhaal van woorden. En als zij bidden — doen ze het wel? — bewaar en vermeerder uw kerk, waaraan denken zij dan? Aan welke middelen, waarvan de Heere zich zou kunnen bedienen? En als zij bidden: verstoort de werken des duivels, aan welke machtsopenbaring en machtsontwikkeling denken zij dan? Juist in deze door mij bedoelde kringen, waarin de naam en de macht van den duivel nog al eens wordt genoemd, heeft men zoo weinig besef van de ontzettende macht van dezen wederpartijder Gods; heeft men geen begrip van het geweldige van diens rijk. Hoe gansch anders is de ervaring van het ontzettende van des duivels macht en rijk door hen die hem tegemoet treden, die de volle wapenrusting Gods hebben aangedaan op des apostels bevel, die hun goed, die hun leven, die hun dorp en hun land, hun akker en veld, die het allerliefste wat zij hebben veil hebben en ten oorlog gaan om den geweldhebber der wereld te bekampen om hem zijn valen, indien mogelijk, te ontrukken. Hoe wijd is het hart dezer lieden, door zooveel voor licht gehouden, uitgebreid tot de ellendigen hier en elders, in de nabijheid en in de verte, die gebod en gebonden zijn door Satan en zonde. O, zij nemen het zoo zwaar, zij die bidden en denken en arbeiden tot behoud der arme dolenden, blinden, gevangenen en die gezeten zijn in de duisternis. Ook in onze kringen oordeelt men nog al eens lichtvaardig over de buitenlandse Christenen. De prediking is in die kerken zoo oppervlakkig en de menschen zijn er zoo licht! Naar niet weinig gedachten zijn wel haast alle Duitse, Amerikaansche, Zweedsche en andere Christenen erg oppervlakkige Christenen en hun arbeid voor den Heere wordt gemeenlijk niet zwaar geacht. De zondingsactie der volkeren wordt door een zeer groot getal niet gekend, door anderen niet hoog aangeslagen. Dat wij toch voorzigtiger leeren denken, dan zal ook wel het voorzigtiger spreken en oordeelen worden aangeleerd. Daar zijn velden van arbeid zoo moeilijk te bewerken, dat zonder rekening te houden met de bijzondere genade van God, die daartoe bekwaamt, niet zou kunnen worden verklaard, hoe men dien arbeid heeft kunnen aanvangen en heeft durven voortzetten. Een der moeilijkste velden van arbeid is de prediking van het Evangelie onder de Mohammedanen en van alle die terreinen in de wereld der Mohammedanen, zijn die het zwaarst en gevaarlijkst te bearbeiten, waar de Turk zijn heerschappij laat gelden. Onder het meest ondragelijk juk van meedoogenloze hardheid en wreedheid zucht een Christenvolk meer dan duizend jaar. Het volk der Armeniërs. Een volk zwaar en lang en veel beschuldigd. Een volk nog zwaarder en langer verdrukt. Het woont verspreid over schier heel het Turksche rijk; het woont te midden van zijn eeuwenouden wreedsten vijand. Eens waren de Armenische en Syrische kerk in Armenië en Syrië de heerschende kerk, zij waren aanhangers van het monophysitisme, dat vooroordeel werd op het vijfde oecumenische Concilie te Constantinopel (553). Uit haat tegen de orthodoxe griekse kerk banden de monophysieten de griekse taal uit het kerkelijk gebruik en werkten de verovering van Egypte door de Saracenen in de hand. Ontzettend hebben zij van de geloofsgenooten dezer Saracenen de eeuwen door moeten lijden. Het lijden en lot vooral van de Armeniërs in Armenië, Syrië, Klein-Azië, het lijden van hen die leefden onder de heerschappij der Turken is onbeschrijflijk; en dat lijden is juist in de laatste jaren toegenomen, is in den jongsten tijd als bij den dag geklommen.

Zij worden tot radeloosheid gedreven en bedrijven daardoor menige daad, die alleen daaruit kan worden verklaard. Thans bestaat het schier niet meer dan uit een paar honderd duizend wezen, ouden van dagen en bejaarde weduwen. Onder deze Armenische Christenen werken Amerikaansche, Zweedsche en ook Duitse mannen en vrouwen. Hun arbeid is bitter smartelijk, is moeievollig. Het zwaarste veld van arbeid wordt bewerkt door Duitse mannen en vrouwen. Zulke menschen zijn menschen, die het zwaar opnemen, neen, laat ik liever zeggen: die het zwaarste opnemen. Zij zijn de zwaartillenden; zij zijn het die er diep op ingaan. Geen lectuur acht ik beter geschikt om ons klein van onszelf te doen denken, dan wat zij kunt lezen van dezen zondingsarbeid. Mij dunkt, zij kan ons bang doen vragen: Heere, hoe lang nog? Heere, waarom dezen wel zoo geplagd en waarom hebben wij alles en zij niets? Welke helden en heldinnen, die hier werken! En dan die Armenische Christenen zelf! Hun is ver weten, dat zij de eeuwen door niets hebben gedaan ter verbreiding van het Evangelie onder de Mohammedanen! Doch hier schuilt laster in! Want dit is zeker, dat er onder de Armenische en Syrische Christenen de grootste en meest ijverige predikers van het Evangelie zijn, die branden van liefde, die, naarmate de Turken meer moorden, meer gedrongen worden onder hen te evangeliseren. Door heel Turkije: van de Kaukasus tot Turkestan, van het Oosten tot het Westen, in Klein-Azië, Syrië, Mesopotamie, Armenië en Bulgarije wordt het Evangelie verkondigd en de Bijbel verspreid vertaald in de onderscheiden talen der verschillende volkeren, waaronder de Armenische en Syrische Christenen wonen. Geen handelsbelang drijft deze Zweden en deze Duitschers om te helpen deze armen onder de menschenkinderen. Wat is de genade toch machtig om daartoe de harten te bewegen! Wat is het geloof toch een mysterieuze kracht, dat daardoor die geplagden zich nog staande hopen te houden!

Ik ken, naar ik mij herinner, geen werk dat meer tegenstand moet overwinnen, dat aan meer gevaaren zijn mannen en vrouwen blootstelt en dat zooveel lijden der zielen meebrengt. Jaar in jaar uit getuige te moeten zijn van de ontzettendste massa-moorden als onder hun oog bedreven, zonder daartegen iets te kunnen doen! Telkens weer wordt het hart verscheurd en de ziel diep gewond als de berichten inkomen van de moorden op hen, die zij als lieve en vrome leerlingen hebben gekend en als army wezen hebben opgeleid en opgevoerd tot den dag, waarop zij het leven ingingen om dan vroeger of later te vallen in de handen van hun moordenaars. Wat oordeelt gij, niet oppervlakkige lieden, die u zelf daarvoor houdt en door anderen daarvoor wilt worden gehouden van deze liefde om Christus' wille of zegt gij soms, gelijk mij op een dergelijke vraag werd toegevoegd: als zij er maar geen grond van maken!

Uit de vruchten zullen dezen van hun geloof mogen verzekerd zijn! Van dit heerlijk werk van dezen hulpbond kunt gij u zelf geregeld op de hoogte houden door aan te vragen, om gratis te mogen ontvangen, aan het adres van F. Schuchardt, Frankfurt am Main, Fürstenbergerstrasse 151, het maandschrift: Sonnenaufgang. De lectuur daarvan is een der beste middelen tegen een gevaarlijke ziekte in sommige kringen endemisch heerschende: tegen de zelfgenoegzaamheid!

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

De JongGereformeerden in 1921.

In zijn oudejaarsbetrachting gaan de gedachten van prof. Grosheide ook naar de JongGereformeerden uit en hij vraagt in „Noord-Hollandsch Kerkblad“:

Zijn het vooral de jongGereformeerden, die spreken van de Bavinck-geest? Ik weet het niet. Wie zijn de jongGereformeerden? Hun namen worden meer gefluisterd, dan genoemd. Een enkele, die van den Bavinck-geest spreekt, zou zich waarschijnlijk niet beleedigd achten, als ik hem tot de jongGereformeerden rekende, maar geldt dit van allen? Er is ook in het afgelopen jaar in de jongGereformeerde beweging nog geen teekening gekomen. Men kan erkennen, dat ze er is, om er dan aan toe te voegen, dat ze meer negatief is dan positief. En dan nog negatief in dien meer algemeenen zin, dat men met het bestaande niet tevreden is. Maar verder? Soms zou men zeggen, ze zijn voor uitbreiding der liturgie, maar dan komt er weer een verzekering, dat hij juist daarvan niets hebben moet en voor uitbreiding van de liturgie zijn velen, die zeker niet tot de jongGereformeerden behooren. Soms meent men ze zijn op kerkelijk, zoowel als staatkundig terrein zeer democratisch, maar dan ontmoet men weer iemand, die in het kerkelijke gaarne wat vrijheid zou willen en die in de politiek toch aariskonservatief is. JongGereformeerden pleiten voor rekening houden met den strijd onzer dagen, voor meegaan met de kultuur, voor het zich uiten op het gebied van wetenschap en kunst — maar is dat jongGereformeerd, of gaat het hier om de vraag, hoe ver mogen we in deze dingen gaan, gaat het om de vraag, is hier het woord van Christus niet van toepassing, als nu rechteroog

u ergeri, d.w.z. tot zonde brengt, werp het van u; gaat het om de vraag, eischt liefde tot den broeder niet, dat ik me onthoud van dit of dat, dat op zichzelf geen zonde is? JongGereformeerden pleiten voor meer vrijheid in levenswandel, dan doorgegaan onder ons gebruikelijk is, en aan de andere zijde hoort ge hen roepen om askese, om onthouding. Zoo is de één voor, de andere tegen meer invloed geven aan het gevoel.

Is er een jongGereformeerde beweging? Of zijn er jongGereformeerden, waarvan er geen tien het met elkander eens zijn. Ik ben voorslands geneigd het laatste te gelooven. In elk geval leidt ontbreken tot duiver geheel. Het is tragisch te zien, hoe men naar leiding zoekt. Die zal het zijn of die — en hij stelt te leure. Maar ligt dat niet aan het karakter zelf der strooming? Toen Dr. Kuyper optrad, was hij ook jongGereformeerd. Maar wat een verschil. Aanvankelijk vertrouwde men hem maar half, het is bekend, dat toen hij predikant te Amsterdam werd, de Gereformeerden aldaar hem niet hadden begeerd. Maar hij won het vertrouwen en hield het. Door zijn persoonlijke invloed zeer zeker, maar toch bovenal, omdat men weldra zag, dat hij waarlijk Gereformeerd was. En toen veteenigden allen zich om hem, toen kon hij ze leiden langs gansch nieuwe banen, omdat men zag, dat het moest. En dat juist hebben de jongGereformeerden ons nog niet laten zien.

Als ik zoo over de jongGereformeerde beweging schrijf, is dat niet om te zeggen: ze betekenen niet veel, we behoeven in 1922 niet met haar te rekenen. Eer het tegendeel. De vragen, die deze beweging ons stelt, zijn voor een goed deel de vragen van den tijd en onze kerken zullen zich daarover hebben uit te spreken in de naaste toekomst. Welke vraag het eerst aan de orde zal komen, is moeilijk te zeggen, dat zal grotendeels afhangen van de geschiedenis, die wij niet maken, maar die God leidt. Maar dit is zeker versterking naar binnen en naar buiten zal in 1922 eerste eisch zijn.

Lector komt in „Friesch Kerkblad“ met de overpeinzing:

Hoe het staat met de actie der jongGereformeerden, kan ik u met den besten wil niet zeggen, omdat ik er niets van weet. In onze omgeving merken we er bitter weinig van en de geheimzinnigheid der gansche actie doet ons tasten in het onzekere. Maar dit kunnen we wel aannemen, dat zij in het nieuwe jaar geene roeping in de kerkelijke wateren zullen brengen. Ze schijnen meer te werken in het donker, dan in het licht en liever wat te wroeten onder den grond, dan fier en krachtig voor het front te komen tot een strijd met open vizier.

Zoo begint men dan het nieuwe jaar met vraag teekens. Laat mij er nog een vraag aan toevoegen. Waarom zouden we niet trachten de meer radicalistische, zoowel als de meest conservatieve elementen mee te zuigen in een krachtige reformatorische actie?

1921 en de loopers.

De Laman, die 't zoo „zeggen“ kan, kreeg weer een ander beeld voor zijn oudejaarsavondlens. Hij geeft dit kiekje:

Onlangs las ik in een van onze kerkelijke bladen, dat een man zijn kerkelijk lidmaatschap had opgezegd, en dat hij nu maar besloten was zich bij geen enkele kerk meer aan te sluiten, omdat niet één predikant hem zoo voldoende, dat hij altijd onder diens gehoor kon verkeeren. Hij besloot nu maar te kerken, daar waar de prediking hem voor het oogenblik het best beviel. Wilt ge wel gelooven, dat er meer van zulke menschen zijn, die er precies zoo over denken, al zeggen of toonen zij het niet zoo openlijk? 't Is toch eigenlijk ook wel mooi op te kunnen gaan onder de prediking van een dominee, die ons het meest naar den smaak proekt, en wanneer er dan straks iemand komt, die dit nog weer veel beter doet, dan weer onder diens vleugelen toevlucht te nemen, en dus op deze wijze altijd het beste van het beste te genieten! Wie zou het niet begeeren? En menschen, die zoo leven, zijn heusch niet zeldzaam. Ze zoeken altijd het nieuwe van den zalm. Ze happen altijd naar het dikste stuk spek. Vandaag loopen ze een predikant na: neen maar, nooit zoo gehoord! wat een waarheid, wat een waarheid! tjonge, 't is zoo'n baas; hij zegt het de menschen zoo aan! Met een week of wat begint die baas echter al een weinigje te zakken; en komt er welhaast een nieuwe ster aan den kerkelijken hemel schitteren, dan krijgt deze voortaan den wirook, en de ander is zoo goed als niets meer. 't Eigenaardige is, dat dit slag van menschen zooveel gelijkt op de magere koeien van Farao; ze eten altijd van het vetste spek, en ze blijven geestelijk altijd even mager en schraal. Ik denk nog steeds aan het woord van dien ouden dominee, die heel wat menschenkennis in zijn groote omgeving had opgedaan: 't Zijn de beste koeien niet, zoo zei hij, die van de ene wei in de andere loopen. Het zijn niet de meest leesbare brieven van Christus en niet de brandende knaaien in de gemeente, die van den eenen leeraar zeggen, dat hij de waarheid niet spreekt, en van den ander, dat er geen voedsel voor de ziel bij hem te vinden is, en zoo van ieder weer wat anders; het zijn in den regel menschen met een mager en donker geestelijk leven, die veel beter en honig eten, doch zelf weinig melk geven. Ge moet het maar eens trachten te toetsen onder uwe bekenden, doch dan moet ge u vooral door den schijn van groote en vrome woorden niet laten misleiden.

Terwijl ik dit schrijf, treden verscheiden gestalten van godvruchtigen uit de dagen mijner jeugd voor mij voor den geest. Daar waren er onder, die meer dan dertig jaren elken Zondag tweemaal onder de prediking van denzelfden leeraar waren